

José Tolentino Mendonça

EL PETIT CAMÍ
DE LES GRANS PREGUNTES

Traducció del portuguès

PERE COMELLAS CASANOVA

FRAGMENTA EDITORIAL

ÍNDEX

Publicat per	FRAGMENTA EDITORIAL Plaça del Nord, 4 08024 Barcelona www.fragmenta.cat fragmenta@fragmenta.cat
Col·lecció	ASSAIG, 66
Primera edició	SETEMBRE DEL 2020
Direcció editorial	IGNASI MORETA
Producció gràfica	ELISENDA SEVILLA I ALTÉS
Impressió i relligat	ROMANYÀ VALLS, S. A.
© 2020	JOSÉ TOLENTINO MENDONÇA I QUETZAL EDITORES pel text
© 2020	PERE COMELLAS CASANOVA per la traducció
© 2020	FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. U. per aquesta edició
Dipòsit legal	B. 18.095-2020
ISBN	978-84-17796-38-9

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Amb la col·laboració del Departament
de Cultura de la Generalitat de Catalunya

RESERVATS TOTS ELS DRETS

Un banc de jardí	13
Jo soc una pregunta	14
Soc aquí i no espero res	15
La immensitat que no es pot perdre	16
Habitar la pregunta	17
Aquesta vida és el lloc de Déu	18
El que som cridats a acollir	19
Reaprendre la sorpresa	20
La vida és més gran que nosaltres	21
¿Què és tornar?	22
Si acostem l'orella...	23
Un infinit ferit	24
Així doncs, ¿què és el que ens redimeix?	25
Crec perquè és absurd	26
La vida està cridada a un desgel	27
Portar una imatge d'amor a dins d'un mateix	28
Canviar el pa per un lliri	29
El dibuix del dia a dia	30
Una espiritualitat de la provisionalitat	31
Dessacralitzar els diners	32
La gravetat vençuda per la gràcia	33
Creure és arriscar-se a creure	34
Ampliar la mirada	35

La necessitat de saviesa	36	No som capaços de dir cap a on caminem	66
El futbol no és futbol i prou	37	La perfecta alegria	67
Reinventar la manera d'escriure l'amor	38	La ritualització de l'esport	68
Que el pensament no es desvinculi de la mà	39	Més solitaris del que ens pensem	69
La possibilitat de Déu	40	El que veiem no és tot el que hi ha per veure	70
Construir un jardí	41	Qui ha de menester ajuda també ajuda	71
Temps de plantar	42	La vida té la forma d'un crit	72
Sobre el que transmetem	43	La insensatesa que salva el món	73
Déu meu, Déu meu, ¿per què m'heu abandonat?	44	Si torno a buscar el que el meu cor desitja	74
La batalla solitària amb un mateix	45	El desig de ser inútil	75
Veniu a florir a la nostra porta	46	Donar a l'altre el que no es té	76
El buit de les nostres mans	47	El nostre refflorir	77
Com si veiéssim l'invisible	48	Més confiança que proves	78
El moment com a oportunitat	49	¿Què són les llàgrimes?	79
El punt de partida de la fe	50	La petita flama	80
¿Què és una finestra?	51	La vida serà una aventura fecunda	81
¿On és Déu?	52	Una manera de representar el camí	82
Reconèixer el pas de Déu	53	La sorpresa de la santedat	83
Aquest aplec d'infants eterns	54	Un petit miracle quotidià	84
El perfum de la vida acabada de néixer	55	Demanem coses diferents	85
¿Comprenem tot el que ens pensem que comprenem?	56	Porta'm una història	86
La publicitat com a paràbola	57	Perquè era ell, perquè era jo	87
Preguntes sense resposta	58	On existeix el que és humà, existeix el viatge	88
Entra a la teva habitació	59	La fe és un test inacabable	89
La desaparició de les cuques de llum	60	Fer del temps un temple	90
El pes i la lleugeresa	61	Acostar-se al silenci	91
La petita part que ens en toca	62	La flor que no collim	92
El que queda per escoltar	63	¿Saps quin somni tinc?	93
El passat és passat	64	La paraula més bonica	94
Asseguts al lllindar de l'instant	65	Quan es balla es diu la veritat	95

Un senyal obert de bat a bat	96	Sobre l'art de collir	126
La dissort	97	El consol del vent	127
Creure en la resurrecció	98	Instruccions de bon ús del fracàs	128
Reconèixer el miracle	99	Unes quantes notes sobre l'amabilitat	129
Parar i refer-se	100	A les sis de la tarda	130
La manera de no desistir	101	La lleugeresa	131
Els amics es revelen	102	El punt de vista dels vianants	132
El significat de la repetició	103	Goethe a Roma	133
El cost del nostre amor	104	Els núvols	134
Trobar el desert	105	A quin costat tens el cor	135
Com es construeix una catedral	106	Com si no hi hagués res més important	136
Lloança d'estiu	107	Fracassar millor	137
Sobre la tendresa de Déu	108	No facis impossibles els miracles	138
Totes les manera de resar	109	¿Puc repetir?	139
Déu ha de ser un tu	110	La bicicleta	140
Parlar per a les parets	111	El so del silenci	141
Les línies de foc de l'oració	112	A Déu ningú no l'ha vist mai	142
Tornar a explicar la història del món	113	El bon ús de les malalties	143
Una escala d'alumini	114	¿Quin dels dos transporta l'altre?	144
Travessar la pròpia solitud	115	La figura del pare	145
¿Ho sabem, què és un amor?	116	Una conversa sense paraules	146
La capital de les llàgrimes	117	Déu hi desperta una font	147
Protocols de trobada	118	Alleugem les espatlles dels publicitaris	148
Tornar a Galilea	119	Un sentiment estrany, l'enveja	149
Els gestos de cada dia	120	Coneixem la llarga solitud i n'aprenem alguna cosa	150
Temps de ballar	121	Les nostres espines ens protegeixen	151
Com viure junts	122	Solitud i comunicació	152
La musiqueta de la tardor	123	La teva estrella brillarà	153
Del que ens colpeix	124	Travessar etapes de crisi	154
Anar a peu	125	Calçar sandàlies de vent	155

Una espècie de mirada nova	156
¿Quin paper reservem al fracàs?	157
En espera de Déu	158
¿Què se n'ha fet, de la nostra alegria?	159
La fe és un llibre del desassossec	160
Una església ha d'estar bruta	161
Passem a l'altra riba	162
Enyoro Déu	163
Alça't i balla	164
No hi ha dia que no ens visiti un àngel	165
Hora de morir	166
El meu llegat, ¿quin serà?	167
La lluisor que deixaràs	168

*Per comprendre els altres, ens cal més
aprendre'n els silencis que les paraules.*

IVAN ILLICH, *Alliberar el futur*

UN BANC DE JARDÍ

SOVINT, EL QUE ENS SEMBLA més insignificant revela, per sorpresa nostra, un interès que primer no veïem. El paisatge del nostre dia a dia és ple de coses així, coses de les quals no ens adonem en el ritme ofegador en què transitem, però que quan en prenem consciència veiem que hi tenim un deute.

Per exemple, un banc de jardí. Quan hi seiem, reposem, ens escapem per un moment del frenesí confús, ens obrim al silenci i a la contemplació o senzillament ens estirem al sol, amb els ulls tancats, sentint l'olor d'un temps retrobat. Vist des d'un banc de jardí, el món sembla que agafi una fesomia diferent. Abracem racons oblidats de la vida, escoltem zones perifèriques però necessàries, mirem els colors d'altres veus. I entenem que l'alegria se'ns acosta com una fulla que duu el vent.

Un banc de jardí pot semblar un artefacte completament prescindible. Tanmateix, representa bé totes aquestes coses que ens ajuden a reorganitzar no només el que és visible, sinó també la nostra mirada. A la seva manera, s'ofereix com a teatre per a la construcció de nosaltres mateixos. Penso, per exemple, en els bancs de jardí que va pintar Van Gogh: n'hi ha que semblen una continuació de la natura; altres semblen un vaixell o una catifa voladora.

JO SOC UNA PREGUNTA

¿QUI VA FER la primera pregunta? ¿Qui va proferir la primera paraula? ¿Qui va plorar per primer cop? ¿Per què és tan calent, el sol? ¿Per què morim? ¿Per què estimem? ¿Per què hi ha so i silenci? ¿Per què hi ha temps? ¿Per què hi ha l'espai i l'infinit? ¿Per què existeixo? ¿Per què existeixes?

L'escriptora Clarice Lispector va crear una llista interminable només amb preguntes així. Hi ha un moment en què entenem que les preguntes ens acosten més al sentit, a l'apertura del sentit, que les respostes. Que les respostes són útils, sí, que les necessitem per continuar vivint, però que la vida transforma les respostes en preguntes. I no preguntem necessàriament perquè ens haguem equivocat o perquè considerem insuficient l'experiència que fem. La pregunta és la grafia de l'escreix amb què la vida es manifesta.

«Jo soc una pregunta», deia Clarice. Encara que visquem envoltats de preguntes, les més precioses són, potser, les que en silenci ens acompanyen des del principi, les que es confonen amb el que som, com l'espina a la tija de la rosa o com la rosa que, sense saber com, floreix al capdamunt improbable d'aquella successió d'espines. Hauríem de dedicar més temps a escoltar les preguntes que bateguen en el nostre interior, soterrades en l'atabalament dels dies, omeses pel pragmatisme o per la por, ajornades fins a un moment ideal que després no arriba mai.

SOC AQUÍ I NO ESPERO RES

¿PER QUÈ ENS RESISTIM tant a aturar-nos i a trobar formes de repòs que ens retornin a nosaltres mateixos? Per una raó senzilla: el moviment ens sembla més fàcil de viure. Ens omple el temps, ens manté ocupats dins dels seus cercles de vertigen, mentre que el repòs tantes vegades comença amb la sensació d'un buidament, sorprenent, incòmode, difícil de gestionar. Per això fugim del repòs veritable, en què el retrobament amb nosaltres mateixos és inexcusable.

Els passa sovint a persones sobrecarregades que decideixen finalment agafar una temporada d'aturada o de retir. Sovint, la primera experiència per la qual passen és el desig de fugir-ne; consideren que aquella pausa ha sigut una mala opció, perquè el primer que senten és un desemparament total, com si de sobte estiguessin lluitant soles amb la seva nit.

Thomas Merton, un mestre que ens cal redescobrir, va escriure: «El camí de la quietud no arriba a ser ni tan sols un camí, i qui el segueix no troba res.» Sona estrany, ¿oi? Aprendre a reposar és també aprendre a alliberar-se de l'immediatisme de les nostres expectatives i dels nostres desitjos massa idealitzats. Déu no té expectatives. Reposar (i resar, i viure...) és dir en el fons del teu cor: «Soc aquí i no espero res.»